

กิจกรรม

คำชี้แจง

1. ศึกษาใบความรู้เรื่อง “การตั้งหลักแหล่งของมนุษย์”
2. เล่นกิจกรรม “เติมร้อยได้ล้าน”
3. ทุกกลุ่มพิจารณาผลงานการเล่นเกม และบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำมาพัฒนา

อุปกรณ์

1. กระดาษพร้อมข้อความ
2. ดินสอ
3. เสียงสัญญาณ (กระบอกเคาะ)

วิธีเล่น

1. นักเรียนแบ่งกลุ่ม
2. ส่งตัวแทนรับใบความรู้ จะมีความรู้ใบละเรื่อง ดังนี้
 - 2.1 การตั้งหลักแหล่งในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 - 2.2 การตั้งหลักแหล่งในบริเวณภาคกลางและตะวันตก
 - 2.3 การตั้งหลักแหล่งในบริเวณภาคเหนือ
 - 2.4 การตั้งหลักแหล่งในบริเวณภาคตะวันออก
 - 2.5 การตั้งหลักแหล่งในบริเวณภาคใต้
3. นักเรียนภายในกลุ่มจะต้องช่วยกันเขียนข้อความเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนดทุกคน จะมีเวลาเขียนคนละ 30 วินาที โดยครูจะให้สัญญาณเมื่อหมดเวลา
4. เมื่อได้ยินสัญญาณ นักเรียนจะต้องส่งกระดาษและดินสอให้เพื่อนคนต่อไป
5. เมื่อครูให้สัญญาณหมดเวลาทุกคนจะต้องหยุดเขียน
6. ทุกคนร่วมพิจารณาผลงานของตนเองและกลุ่มเพื่อน และคัดเลือกผลงานที่ดีที่สุด

ปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการตั้งหลักแหล่ง

1. ลักษณะทางภูมิประเทศ หมายถึง สภาพที่ตั้งและลักษณะของพื้นที่ของแต่ละแหล่งจะแตกต่างกัน เช่น ที่ราบ ที่ราบลุ่ม ริมฝั่งทะเล ที่ราบสูง ภูเขา

ในสมัยโบราณผู้คนในดินแดนต่าง ๆ จะอาศัยอยู่ในถ้ำ เพิงผาใกล้แหล่งน้ำ เพราะต้องอาศัยน้ำและแหล่งน้ำสำหรับการดำรงชีวิต เมื่อมนุษย์รู้จักการเพาะปลูกจึงย้ายอพยพมาบริเวณที่ราบและตั้งบ้านเรือน

2. ลักษณะทางภูมิอากาศ หมายถึง สภาพอากาศและปริมาณน้ำฝนที่มีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ลักษณะอากาศไม่ร้อนหรือหนาวจัดเกินไป มีฝนเพียงพอต่อการเพาะปลูก ทำการเกษตร

3. ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ธรรมชาติ ดิน น้ำ สมบูรณ์ ก็จะเป็นปัจจัยในการทำมาหากิน

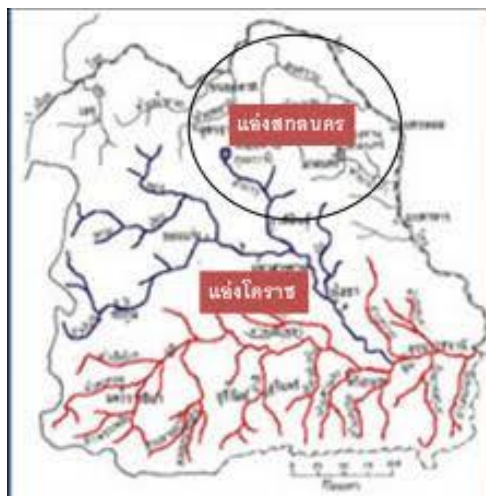

พื้นที่ส่วนใหญ่ของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูงและที่ราบเชิงเขา มีแนวทิวเขาทางทิศตะวันตกและทิศใต้ ตอนกลางของภาคมีลักษณะเป็นแอ่งคล้ายกระทะ เป็นบริเวณที่ราบมีแม่น้ำไหลผ่านเหมาะสำหรับการตั้งถิ่นฐานที่สำคัญคือ บริเวณแอ่งสกลนครและแอ่งโคราช

แอ่งสกลนคร คือ บริเวณพื้นที่ราบริมแม่น้ำสงครามที่ไหลผ่านบริเวณจังหวัดอุดรธานี หนองคาย สกลนคร มุกดาหาร และนครพนม ได้พบหลักฐานทางโบราณคดี เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ ภาชนะเครื่องปั้นดินเผา โครงกระดูกพร้อมเครื่องประดับ เช่น กำไล ลูกปัด และเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยเหล็กและสำริดกระจายอยู่ทั่วไป แหล่งโบราณคดีที่สำคัญ คือ ที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

แอ่งโคราช คือ บริเวณพื้นที่ราบริมแม่น้ำชีและมูลในเขตจังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา มหาสารคาม บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และยโสธร แหล่งโบราณคดีที่สำคัญ คือ ที่บ้านนาดี จังหวัดขอนแก่น บ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา

จากหลักฐานภาพถ่ายทางอากาศพบร่องรอยการสร้างเมือง มีคูน้ำ คันดินล้อมรอบจำนวนมากเมืองที่สำคัญ เช่น เมืองพิมายโบราณ จังหวัดนครราชสีมา เมืองฟ้าแดดสงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นต้น

พื้นที่แสดงบริเวณแอ่งสกลนครและแอ่งโคราชของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ดินแดนบริเวณภาคกลางของประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง เป็นต้น บริเวณนี้จึงมีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งกันมาก เพราะนอกจากจะเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการเพาะปลูกแล้ว แม่น้ำหลายสายดังกล่าวยังไหลลงสู่ทะเลทางอ่าวไทย แม่น้ำเหล่านี้เป็นเส้นทางคมนาคมค้าขายระหว่างชุมชนที่อยู่ดินแดนภายในและภายนอกทางทะเล ดินแดนบริเวณนี้จึงเป็นแหล่งสำคัญทางการค้าขายตั้งแต่สมัยโบราณ

แหล่งโบราณคดีที่สำคัญ เช่น ที่บ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ได้พบเครื่องมือหินและภาชนะดินเผา และที่บ้านดอนตาเพชร อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบภาชนะและเครื่องมือเครื่องใช้ทำด้วยเหล็ก

จากหลักฐานรูปถ่ายทางอากาศ พบว่ามีการตั้งชุมชนเป็นหมู่บ้าน และเมืองที่มีคูน้ำ คันดินล้อมรอบเป็นจำนวนมากตามบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสายสำคัญ เช่น แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก เมืองที่สำคัญในภาคกลางและภาคตะวันตก ได้แก่ เมืองนครปฐมโบราณ จังหวัดนครปฐม เมืองคูบัว จังหวัดราชบุรี เมืองชัยจำปา จังหวัดลพบุรี เมืองอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เมืองจันเสน อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ เมืองพงตึก จังหวัดกาญจนบุรี เมืองเหล่านี้มีเส้นทางเดินเรือออกทะเลได้สะดวกจึงมีการติดต่อค้าขายกับดินแดนอื่น ๆ ที่ห่างไกลได้ และรับอารยธรรมความเจริญจากภายนอกดินแดนมาผสมผสานกับของตนเอง

ภาพถ่ายทางอากาศของเมืองคูบัว จังหวัดราชบุรี เมืองโบราณที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง

ดินแดนทางตอนเหนือของประเทศ ลักษณะทั่วไปเป็นเทือกเขาสูงทอดตัวต่อเนื่องกัน มีที่ราบระหว่างเทือกเขาและที่ราบริมแม่น้ำ เช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และแม่น้ำกก บริเวณทางตอนเหนือของประเทศมีผู้คนมาตั้งหลักแหล่งตั้งแต่ยุคหิน พบหลักฐาน เช่น เครื่องมือหินกะเทาะที่เก่าแก่ที่สุดที่บ้านแม่ทะ และบ้านดอนมูล อำเภอแม่ทะ จังหวัด ลำปาง ที่ถ้ำพระ จังหวัดลำปาง ถ้ำผีแมน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ร่องรอยหลักฐานการตั้งเมืองอยู่บริเวณที่ราบหุบเขาที่มีแม่น้ำไหลผ่าน เมืองโบราณสำคัญ ในภาคเหนือ เช่น เมืองหริภุญชัย จังหวัดลำพูน

ดินแดนทางภาคตะวันออกของประเทศ มีส่วนที่เป็นทิวเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำและชายฝั่งทะเล มีแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำปราจีนบุรี แม่น้ำระยอง แม่น้ำประแสร์ และแม่น้ำจันทบุรี ไหลผ่าน ผู้คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ได้มาตั้งหลักแหล่งรวมตัวเป็นชุมชนทำการเพาะปลูกในบริเวณที่ราบที่มีแม่น้ำไหลผ่าน พบหลักฐานสำคัญ เช่น เครื่องมือหิน โครงกระดูกมนุษย์ เครื่องปั้นดินเผาที่โคกพนมดี อ่าวพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ร่องรอยหลักฐานการตั้งเมืองในภาคตะวันออกที่สำคัญ เช่น เมืองศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ต้องอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง และเมืองพระรถ อ่าวพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ซึ่งพบหลักฐานเป็นเทวรูปในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา

บริเวณทางใต้ของประเทศไทยมีลักษณะเป็นคาบสมุทรยื่นไปในทะเลมีแม่น้ำสายสั้น ๆ เช่น แม่น้ำโก-ลก แม่น้ำตาปี แม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน เนื่องจากเป็นดินแดนที่มีพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่อุดมสมบูรณ์ บริเวณทางใต้ของประเทศไทยจึงมีผู้คนมาตั้งหลักแหล่งตั้งแต่ยุคหิน พบหลักฐานตามบริเวณที่ใกล้แหล่งน้ำ เช่น เครื่องมือหิน และภาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่ถ้ำสิงธร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และถ้ำหลังโรงเรียน จังหวัดกระบี่ เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้ต่อมาได้รวมตัวเป็นชุมชนและขยายตัวเป็นเมืองในเวลาต่อมา

เนื่องจากบริเวณทางตอนใต้ เป็นดินแดนที่พ่อค้าต่างชาติ เช่น อินเดีย กรีกและโรมัน จะแล่นเรือผ่านไปมาค้าขาย และพักอาศัยชั่วคราวเพื่อซ่อมแซมเรือ หาบน้ำจืดและเสบียงอาหาร พ่อค้าต่างชาติเหล่านี้ โดยเฉพาะชาวอินเดียจะนำความรู้ความเจริญในด้านต่าง ๆ มาถ่ายทอดให้กับชุมชน ดังนั้น เมืองต่าง ๆ ในภาคใต้ของไทย จึงมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม และได้พัฒนาเจริญรุ่งเรืองขึ้น เมืองสำคัญในภาคใต้ เช่น เมืองยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เมืองพระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควนลูกปัด อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ เป็นต้น

จากหลักฐานที่พบในดินแดนประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าการตั้งหลักแหล่งในดินแดนประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งต่อมาได้รวมตัวกันเป็นชุมชนและเจริญขึ้นเป็นเมืองในเวลาต่อมา เมืองต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำ และบริเวณที่มีการคมนาคมติดต่อกับดินแดนอื่น ๆ ได้สะดวก มีการค้าขายกับดินแดนภายนอก มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เมืองหลายเมืองในดินแดนประเทศไทยได้เจริญรุ่งเรืองขยายตัวขึ้นเป็นอาณาจักรได้ในเวลาต่อมา

การตั้งเมืองบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำในภาคใต้